

PROCEEDINGS

Third International Scientific Conference

Topic:

"CHANGES IN THE GLOBAL
SOCIETY"

Skopje 06 - 07 June, 2013

**ЕВРОПСКИ
УНИВЕРЗИТЕТ**
Р. М А К Е Д О Н И Ј А

промените во глобалното општество
меѓународна научна конференција

З Б О Р Н И К

Третата меѓународна научна конференција

тема:

**„ПРОМЕНИТЕ ВО ГЛОБАЛНОТО
ОПШТЕСТВО“**

Скопје, 06 - 07 јуни 2013 година

PROGRAM BOARD

1. PROF. PHD. LIDIA NAUMOVSKA - RECTOR, EURM, PRESIDENT;
2. PROF. PHD. ALEXA STAMENKOVSKI - PRORECTOR, EURM, PRESIDENT OF ORGANIZING COMMITTEE;
3. PROF. PHD. BILJANA PERCINKOVA - PRORECTOR, EURM, MEMBER;
4. PROF. PHD. NEDZAT KORAJLIC - DEAN, FACULTY OF CRIMINOLOGY, CRIMINOLOGY AND SECURITY STUDIES, UNIVERSITY OF SARAJEVO, BOSNIA AND HERZEGOVINA;
5. PROF. PHD. DAGLAS SILIJ, AUSTRALIA;
6. PROF. PHD. ELANA USE - DEPARTMENT OF CULTURE, POLITICS AND SOCIETY, UNIVERSITY OF TURIN, ITALY;
7. PROF. PHD. MOJCA DUH, FACULTY OF ECONOMICS AND BUSINESS, UNIVERSITY OF MARIBOR, SLOVENIA;
8. ASSOC. PHD. JAKIM KITANOV UNIVERSITY OF FINANCE AND INSURANCE (VUZFI), SOFIA, BULGARIA
9. LECTURER M SC SHERIFF GASHI UNIVERSITY "PETER BUDDHAS", (PJETER BUDI) PRISTINA, KOSOVO;
10. ASSOC. PHD. SAVICA DIMITRIESKA - DEAN, FACULTY OF ECONOMICS, EURM;
11. PROF. PHD. ZHIVKO ANDRESKI - DEAN, FACULTY OF LAW, EURM;
12. PROF. PHD. RISTO HRISTOV - DEAN, FACULTY OF INFORMATICS, EURM;
13. PROF. PHD. STOJAN KUZEV - DEAN, FACULTY OF DETECTIVES AND CRIMINOLOGY, EURM;
14. PROF. M.SC. JANA MANEVA CUPOSKA - DEAN, FACULTY OF ART AND DESIGN, EURM;
15. PROF. PHD. SLAVJANKA ODZAKLIEVSKI - DEAN, FACULTY OF DENTISTRY, EURM;
16. ASSOC. PHD. SLOBODAN SHAJNOVSKI - DEAN, FACULTY OF POLITICAL SCIENCE, EURM;
17. PROF. PHD. TODOR KRALEV, MACEDONIA

ПРОГРАМСКИ ОДБОР

1. ПРОФ. Д-Р ЛИДИЈА НАУМОВСКА – РЕКТОР, ЕУРМ, ПРЕТСЕДАТЕЛ;
2. ПРОФ. Д-Р АЛЕКСА СТАМЕНКОВСКИ – ПРОРЕКТОР, ЕУРМ, ПРЕТСЕДАТЕЛ НА ОРГАНИЗАЦИСКИ ОДБОР;
3. ПРОФ. Д-Р БИЛЈАНА ПЕРЧИНКОВА – ПРОРЕКТОР, ЕУРМ, ЧЛЕН;
4. ПРОФ. Д-Р НЕЏАТ КОРАЉИЌ, - ДЕКАН, ФАКУЛТЕТ ЗА КРИМИНАЛИСТИКА, КРИМИНОЛОГИЈА И СИГУРНОСНИ СТУДИИ, УНИВЕРЗИТЕТ ВО САРАЕВО, БИХ;
5. ПРОФ. Д-Р ДАГЛАС СИЛИЈ, АВСТРАЛИЈА;
6. ПРОФ. Д-Р ЕЛАНА УШЕ, - ФАКУЛТЕТ ЗА КУЛТУРА, ПОЛИТИКА И ОПШТЕСТВО, УНИВЕРЗИТЕТ ВО ТОРИНО, ИТАЛИЈА;
7. ПРОФ. Д-Р МОЉА ДУХ, ФАКУЛТЕТ ЗА ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС, УНИВЕРЗИТЕТ ВО МАРИБОР, СЛОВЕНИЈА;
8. ДОЦ. Д-Р ЈАКИМ КИТАНОВ, УНИВЕРЗИТЕТ ЗА ФИНАНСИИ И ОСИГУРУВАЊЕ (ВУЗФ), СОФИЈА, БУГАРИЈА
9. ПРЕДАВАЧ М-Р ШЕРИФ ГАШИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ПЕТАР БУДИ“, (РЈЕТЕК ВУДИ) ПРИШТИНА, КОСОВО;
10. ДОЦ. Д-Р САВИЦА ДИМИТРИЕСКА – ДЕКАН, ФАКУЛТЕТ ЗА ЕКОНОМСКИ НАУКИ, ЕУРМ;
11. ПРОФ. Д-Р ЖИВКО АНДРЕСКИ – ДЕКАН. ФАКУЛТЕТ ЗА ПРАВНИ НАУКИ, ЕУРМ;
12. ПРОФ. Д-Р РИСТО ХРИСТОВ – ДЕКАН, ФАКУЛТЕТ ЗА ИНФОРМАТИКА, ЕУРМ;
13. ПРОФ. Д-Р СТОЈАН КУЗЕВ – ДЕКАН ЗА ФАКУЛТЕТ ЗА ДЕТЕКТИВИ И КРИМИНАЛИСТИКА, ЕУРМ;
14. ПРОФ. М-Р ЈАНА МАНЕВА ЧУПОСКА – ДЕКАН, ФАКУЛТЕТ ЗА АРТ И ДИЗАЈН, ЕУРМ;
15. ПРОФ. Д-Р СЛАВЈАНКА ОЦАКЛИЕВСКА – ДЕКАН, ФАКУЛТЕТ ЗА СТОМАТОЛОГИЈА, ЕУРМ;
16. ДОЦ. Д-Р СЛОБОДАН ШАЈНОВСКИ – ДЕКАН, ФАКУЛТЕТ ЗА ПОЛИТИЧКИ НАУКИ, ЕУРМ
17. ПРОФ. Д-Р ТОДОР КРАЛЕВ, МАКЕДОНИЈА

ORGANIZING COMMITTEE

PRESIDENT:

1. PROF.PHD ALEKSA STAMENKOVSKI,

MEMBERS

1. PROF.PHD JOVAN LOZANOVSKI
2. PROF.PHD LJUPCO STOJCEVSKI
3. PROF.PHD VIKTORIJA KAFEDZISKA
4. PROF.PHD MIRCE KOKALEVSKI
5. M.SC. ANITA SKRCESKA
6. M.SC. NADICA STOILOVA
7. M.SC. SLOBODAN FILIPOVSKI
8. M.SC. FILIMENA LAZAREVSKA

ОРГАНИЗАЦИСКИ ОДБОР

ПРЕТСЕДАТЕЛ

1. ПРОФ. Д-Р АЛЕКСА СТАМЕНКОВСКИ,

ЧЛЕНОВИ

2. ПРОФ. Д-Р ЈОВАН ЛОЗАНОВСКИ, ЧЛЕН;
3. ПРОФ. Д-Р ЉУПЧО СТОЈЧЕСКИ, ЧЛЕН;
4. ПРОФ. Д-Р ВИКТОРИЈА КАФЕЏИСКА, ЧЛЕН;
5. ПРОФ. Д-Р МИРЧЕ КОКАЛЕВСКИ, ЧЛЕН;
6. АСС. М-Р АНИТА СКРЧЕСКА, ЧЛЕН;
7. АСС. М-Р НАДИЦА СТОИЛОВА, СЕКРЕТАР;
8. АСС. М-Р СЛОБОДАН ФИЛИПОВСКИ, ЧЛЕН;
9. АСС. М-Р ФИЛИМЕНА ЛАЗАРЕВСКА, ЧЛЕН.

PUBLISHER:

EUROPEAN UNIVERSITY REPUBLIC OF MACEDONIA - SKOPJE

Reviewers:

Prof.PhD. Aleksa Stamenkovski

Prof. PhD Lidia Naumovska

Prof.PhD Biljana Percinkova

Prof. PhD Risto Hristov

Prof.PhD Zhivko Andreski

Prof.PhD Slobodan Shajnovski

Prof. PhD Jana Maneva Cupovska

Prof.PhD Stojan Kuzev

Prof. PhD Ljupco Stojceski

Prof. PhD Savica Dimitrieska

Prof. PhD Ljiljana Koneska

Print:

circulation:

Издавач:

ЕВРОПСКИ УНИВЕРЗИТЕТ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА -СКОПЈЕ

Рецензенти:

Проф. д-р Алекса Стаменковски

Проф. д-р Лидија Наумовска

Проф. д-р Биљана Перчинкова

проф. д-р Ристо Христов

Проф. д-р Живко Андрески

Проф. д-р Слободан Шајновски

проф. д-р Јана Манева Чуповска

Проф. д-р Стојан Кузев

Проф. д-р Љупчо Стојчески

Проф. д-р Савица Димитриеска

Проф. д-р Љиљана Конеска

Печати:

Тираж:

CIP- Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

316.42 (082)
304-027.511(082)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција на тема “Промените во
глобалното општество”: Зборник на трудови = international sciantic
conference :Changes in global society : proceedings. Скопје :
Evropski univerzitet – Republika Makedonija ; = European university –
Republic of Macedonia, 2012 – XIV, 919 стр. : илустр.
; 24 см

Текст на мак. и англ.јазик. – Фусноти кон текстот. – Библиографија
кон трудовите

ISBN 978-608-4574-59-0

1. Насп. Ств. Насл.

а) Глобално општество – Општествен парламент – Зборници б)

Глобализација - Зборници

COBISS.MK-ID 94190090

CONTENTS

1.	M.Sc. Irena Skrceska PERFORMANCE IMPROVEMENT OF MATRIX-MATRIX MULTIPLICATION PARALLEL ALGORITHM EXECUTED ON A GPU.....	20
2.	Prof. PhD Biljana Percinkova CHANGES IN PERCEPTION OF NONLINEARITY – PARADOXICAL NEW SOLVING METHOD PROPOSED.....	30
3.	Prof. PhD Saso Gelev, Prof. PhD Risto Hristov, Ana Ivanovska ARCHITECTURE, COMPONENTS AND IMPLEMENTATION OF IPTV SERVICE.....	40
4.	Prof. PhD Risto Hristov, Ass. Prof. PhD. Saso Gelev, Zorica Kaevic INFORMATION - COMMUNICATION TECHNOLOGIES AND SPORT.....	53
5.	Prof. PhD Risto Hristov, EURM, Zorica Kaevic, Ass. Prof. PhD. Saso Gelev, Snezana Hristova, NEW EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN A PRESCHOOL CHILDREN AGE.....	68
6.	M.Sc. Sveto Toevski GLOBALIZATION - "CATALYST" PARTICIPATORY POLITICAL CULTURE IN THE TRANSITION STATES.....	81
7.	PhD Jovan Lozanovskin SOVEREIGNTY AND THE WORLD SYSTEM AS USEFUL PROCESSES IN THE CREATION OF POLITICAL GLOBALIZATION.....	98
8.	Ass.Prof. Phd Viktorija Kafedjiska INTERNATIONAL COMMUNICATION - FACTORS FOR THE FORMATION OF THE GLOBAL PUBLIC SPHERE.....	113
9.	PhD Slobodan Sajnovski TRANSITION AND DEMOCRATIZATION.....	121
10.	PhD Ferdinand Odzakov CRIMINAL INTELLIGENCE - EFFECTIVE TOOL IN THE FIGHT AGAINST ORGANIZED CRIME.....	128
11.	Ass. Prof. PhD Atanas Kozarev, Ass. Prof. PhD Aleksandra Stankovska CONSTITUTIONAL GUARANTEES FOR ACHIEVING THE HUMAN	

	RIGHTS DURING THE ELECTION CAMPAIGN IN REPUBLIC OF MACEDONIA.....	140
12.	M.Sc.Marjan Gaberov PHENOMENOLOGY OF THE CRIME OF FORCED.....	150
13.	M.Sc. Rosana Janevska THE ISSUE OF DISTINGUISHING THE MURDER IN A HEAT OF PASSION AND THE MURDER COMMITTED BY EXCEEDING THE LIMITS OF THE NECESSARY DEFENSE.....	162
14.	Dragan Stojanov REGIMES FOR THE PROTECTION OF HUMAN FREEDOMS AND RIGHTS WITH REVIEW OF MODEL IN MACEDONIA.....	172
15.	M.Sc Marina Kocareva Ranisavljev CHALLENGES OF NEW TECHNOLOGIES IN THE FASHION INDUSTRY.....	186
16.	Ass. Prof. Ph D Krste Sajnoski, M.Sc. Vlatko Paceskoski THE PROCESS OF ECONOMIC GLOBALIZATION BEFORE AND AFTER THE GLOBAL CRISIS.....	194
17.	PhD Krume Nikolovski, PhD Risto Fotev, M.Sc Katerina Foteva ANALYSIS OF CURRENT ASPECTS OF LABOR AND ITS HUMANIZATION.....	207
18.	M.Sc Emilija Miteva- Kacarski, M.Sc. Kostadinka Cubuleva NON – TARIFF PROTECTIONISM UNDER CONDITIONS OF GLOBAL ECONOMIC CRISIS.....	216
19.	PhD Ognjana Stoichkova ANALISIS OF RESEARCH EXPENSES IN BULGARIA AND ES-27.....	224
20.	PhD Sasajkovski Slavejko, Micanovska Ljubica THE IMPORTANCE OF THE REFORMS OF THE PENSION SYSTEM AND THE LABOR MARKET FOR THE GLOBAL COMPETITIVENESS OF THE GERMAN ECONOMY.....	230
21.	Assoc. Prof. PhD Yakim Kitanov ENVIRONMENTAL TAXATION IN EUROPEAN UNION.....	241
22.	Ass. Prof PhD Aleksandra Stankovska, Ass. Prof. PhD Atanas Kozarev GLOBALIZATION OF FINANCE.....	252
23.	Ass. Professor, PhD Violeta Madzova, Ass. PhD Ljupco Davcev THE FINACIAL GLOBALISATION: OPPORTUNITIES AND CHALANGES IN THE PERIOD OF FINANCIAL CRISES.....	260
24.	Prof. PhD Riste Temjanovski, Ass. Prof.PhD Vesna Georgieva Svrtinov THE MODERN FINANCIAL CRISIS IN THE GLOBALIZATION ERA.....	273

25.	Ass.Prof. PhD Zoran Kolev STATE OF THE MACEDONIAN STOCK EXCHANGE AND POSSIBILITIES FOR ITS PROPER INTEGRATION IN A LARGER STOCK SYSTEM.....	283
26.	PhD Violeta Madzova, PhD Ljupco Davcev RATING AGENCIES AND THE NEED FOR REGULATORY INTERVENTION.....	299
27.	Ass. Prof. PhD Olivera Gjorgieva-Trajkovska, Ass. Prof. PhD Aleksandar Kostadinovski, Ass. Prof. PhD Janka Dimitrova IMPLEMENTATION OF GLOBAL IFRS IN THE NATIONAL ACCOUNTING REGULATIONS, WITH SPECIAL REFERENCE TO MACEDONIA.....	309
28.	Prof. PhD Lidija Naumovska, Ass. Prof. PhD Biljana Andreska Bogdanovska, M.Sc Danica Skrceska QUALITY OF LIFE FOR EMPLOYEES AND THEIR MOTIVE TO ACHIEVE.....	322
29.	Ass. Prof. PhD Elizabeta Stamevska THE IMPACT OF SOCIAL CHANGES ON CORPORATE GOVERNANCE IN TRANSITION COUNTRIES.....	337
30.	PhD Risto Fotev, PhD Krume Nikolovski, M.Sc Katerina Foteva THE EFFECTS OF GLOBALIZATION IN CHANGING WORLD.....	346
31.	Prof. PhD Riste Temjanovski, Ass.Prof. PhD Vesna Georgieva Svrtinov CREATIVE AND CULTURE ENTREPRENEURSHIP IN GLOBAL BUSINESS WORLD.....	355
32.	M.Sc Emanuela Esmerova EMOTIONAL INTELLIGENCE AND LEADERSHIP - CHALLENGE OF CHANGES IN GLOBAL SOCIETY.....	364
33.	M.Sc Ivan Ignatov PROCESSES OF GLOBALIZATION AND ACCESSION OF CANDIDATE COUNTRIES AND POTENTIAL CANDIDATES FOR EU MEMBERSHIP BY UTILIZING THE ASSISTANCE FROM THE INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE (IPA).....	372
34.	Prof. PhD Aleksa Stamenkovski DIRECT MARKETING GLOBAL CHALLENG.....	387
35.	Prof. PhD Savica Dimitrieska, Ass. Prof. PhD. Daliborka Blazeska MANAGING LUXURY BRANDS IN A CHANGING WORLD.....	401
36.	Ass. Prof. PhD Dragan Pavlovic-Latas, M.Sc. Tanja Krsteva INFORMATION CREATE GLOBAL SOCIETY.....	409
37.	Prof. PhD Trajko Micevski, Ass. Prof. PhD Silvana Pasovska GLOBAL MARKETING COMPETITION.....	420
38.	M.Sc Tanja Krsteva, Prof. PhD Dragan Pavlovic-Latas PRACTICE OF GLOBAL MARKETING.....	433

39.	Ass. Prof. PhD Silvana Pasovska , Prof. PhD Trajko Miceski DIFFERENT VIEWS TOWARDS THE SATISFACTION IMPROVEMENT OF THE CONSUMERS BASED ON NATIONAL AND GLOBAL LEVEL.....	443
40.	Prof. PhD Danco Arsov THE IMPORTANCE OF A COUNTRY'S BRAND ON THE GLOBAL SCENE.....	459
41.	M. Sc. Miroslav Mitrovski IMPACT OF INTERNATIONAL FINANCIAL TRANSFERS AT A GLOBAL CHANGES.....	467
42.	Jasmina Misoska IMPACT OF VIRAL MARKETING ON GLOBAL CHANGE.....	478
43.	Vladimir Todorović NEOLIBERAL ECONOMICS AS AGENT OF THE CRISIS IN THE NATIONAL SECURITY.....	487
44.	Ph.D Aleksandar Glavinov, PhD. NenadTaneski, Ph.D Drage Petreski DAMAGE ASSESSMENT OF NATURAL AND OTHER DISASTERS – FLOODS.....	498
45.	PhD Andrej Iliev, PhD Drage Petreski, M. Sc Dragan Gjurgevski EURO-ATLANTIC INTEGRATION IN SEE TROUGH REGIONAL COOPERATION.....	509
46.	PhD Drage Petreski, PhD Elenior Nikolov, PhD Aleksandar Glavinov CONFLICTS – BETWEEN CHALLENGES AND INTERESTS.....	518
47.	PhD Irena Andreeska GLOBALIZATION, THE PHENOMENON OF POVERTY AND SECURITY IN THE MODERN WORLD.....	531
48.	Jelena Ružić CONSEQUENCES OF THE CRISIS FROM THE ASPECT OF ECOLOGICAL SAFETY.....	541
49.	Ljupco Levkovski, Metodija Dojcinovski ADAPTATION OF NATIONAL SECURITY SYSTEMS IN CONDITIONS OF GLOBAL SOCIETY CHANGES.....	559
50.	PhD Nenad Taneski GLOBAL ISLAMIC MOVEMENT AND ITS IMPACT ON MODERN DEMOCRATICN STATES.....	572
51.	Prof. PhD Stojan Slavevski, Prof. PhD Boris Murgoski HISTORICAL ROOTS OF THE SECURITY SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA.....	582
52.	Prof.PhD Stojan Kuzev MACEDONIAN NATIONAL DEFENCE AND SECURITY SYSTEM AND GLOBAL SOCIAL CHANGE.....	598
53.	M.Sc Nadica Stoilova, M.Sc Filimena Lazarevska MACEDONIAN AND EU SECURITY SYSTEMS DURING GLOBAL SOCIAL CHANGES.....	612

54.	Dragan Gorgiev INTERACTION BETWEEN EU LAW, HUMAN MEMBER STATES AND RIGHTS OF COUNTRIES - CANDIDATE COUNTRIES.....	619
55.	Prof. PhD Slobodanka Todoroska-Đurčevska SOCIAL AND SOCIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE PERSONALITY OF SEXSUAL OFFENDERS.....	630
56.	M.Sc Filimena Lazarevska M. Sc Nadica Stoilova HUMAN TRAFFICKING IN REPUBLIC OF MACEDONIA (2007-2011).....	642
57.	Miha Markovski MODEL OF POLICING SECURITY AREI IN PS od ON-KICEVO.....	654
58.	Albert Sadikovski CURRENT CONDITIONS IN PREVENTION AND REPRESSION OF ORGANIZED CRIME IN MACEDONIA.....	671
59.	Pero Stojcev TRAFFIC CRIME IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA - CURRENT SITUATION AND CHALLENGES.....	683
60.	Slobodanka Pavlova FORENSIC ASPECTS IN CYBER CRIME.....	695
61.	Jovan Stojanovski PRIVATE SECURITY IN MACEDONIA FROM ASPECT OF ITS IMPLEMENTATION IN RADOVISH CITY.....	707
62.	Zlatko Ristov DETECTION, DISCLOSURE AND PREVENTION OF THEF IN RADOVIS AREA.....	717
63.	Ass. Prof. PhD Ivica Maksimovski THE CHALLENGE OF NEW TECHNOLOGIES.....	729

СОДРЖИНА

1.	Ирена Скрческа, ПОДОБРУВАЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ НА РАБОТА НА ПАРАЛЕЛЕН АЛГОРИТАМ ЗА МНОЖЕЊЕ МАТРИЦИ КОЈ СЕ ИЗВРШУВА НА GPU.....	21
2.	Проф.д-р Biljana Percinkova CHANGES IN PERCEPTION OF NONLINEARITY – PARADOXICAL NEW SOLVING METHOD PROPOSED.....	30
3.	Доцент д-р Сашо Гелев, проф. д-р Ристо Христов, Ана Ивановска АРХИТЕКТУРА, КОМПОНЕНТИ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА IPTV СЕРВИСОТ.....	41
4.	Проф. д-р Ристо Христов, д-р Сашо Гелев, Зорица Каевик НОВИ ОБРАЗОВНИ ТЕХНОЛОГИИ КАЈ ДЕЦАТА ОД ПРЕДУЧИЛИШНА ВОЗРАСТ	54
5.	Prof. PhD Risto Hristov, EURM, Zorica Kaevic, Ass. Prof. PhD. Saso Gelev, Snezana Hristova, NEW EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN A PRESCHOOL CHILDREN AGE.....	69
6.	М-р Свето Тоевск ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА – „КАТАЛИЗАТОР“ НА ПАРТИЦИПАТИВНАТА ПОЛИТИЧКА КУЛТУРА ВО ТРАНЗИЦИОНИТЕ ДРЖАВИ.....	81
7.	Проф. д-р Јован Лозановски СУВЕРЕНИТЕТОТ И СВЕТСКИОТ ПОРЕДОК КАКО НУЖНИ ПРОЦЕСИ ВО КРЕИРАЊЕТО НА ПОЛИТИЧКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА.....	98
8.	Доц. д-р Викторија Кафеџиска, МЕЃУНАРОДНОТО КОМУНИЦИРАЊЕ – ФАКТОР ЗА ФОРМИРАЊЕ НА ГЛОБАЛНАТА ЈАВНА СФЕРА...113	
9.	Проф. Д-р Слободан Шајноски ТРАНЗИЦИЈАТА И ДЕМОКРАТИЗАЦИЈАТА.....	122
10.	Д-р Фердинанд Оџаков КРИМИНАЛИСТИЧКОТО РАЗУЗНАВАЊЕ- ЕФИКАСНА АЛАТКА ВО БОРБАТА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ.....	128
11.	Доц. д-р Атанас Козарев, вонр. проф. д-р Александра Станковска, УСТАВНИ ГАРАНЦИИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ СЛОБОДИ И ПРАВА ВО ТЕКОТ НА ИЗБОРНАТА КАМПАЊА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	140
12.	М-р Марјан Габеров ФЕНОМЕНОЛОГИЈА НА КРИМИНАЛИТЕТОТ НА НАСИЛСТВО.....	150

13.	М-р Росана Јаневска СПОРЕДБЕНА АНАЛИЗА НА ЗАКОНСКИТЕ БИТИЈА НА КРИВИЧНИТЕ ДЕЛА УБИСТВО НА МИГ И УБИСТВО ИЗВРШЕНО СО ПРЕЧЕКОРУВАЊЕ НА ГРАНИЦИТЕ НА НУЖНАТА ОДБРАНА.....	162
14.	Драган Стојанов РЕЖИМИ ЗА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ СЛОБОДИ И ПРАВА СО ПСОЕБЕН ОСВРТ НА МОДЕЛОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	172
15.	М-р Марина Коцарева Ранисављев ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ВО МОДНАТА ИНДУСТРИЈА.....	186
16.	Доцент д-р Крсте Шајноски, м-р Влатко Пачешкоски ПРОЦЕСОТ НА ЕКОНОМСКА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ПРЕД И ПО ГЛОБАЛНАТА КРИЗА.....	195
17.	Д-р Круме Николоски, Д-р Ристо Фотов, М-р Катерина Фотова АНАЛИЗА НА АКТУЕЛНИТЕ АСПЕКТИ НА ТРУДОТ И НЕГОВА ХУМАНИЗАЦИЈА.....	207
18.	М-р Емилија Митева-Кацарски, м-р Костадинка Чабулева НЕЦАРИНСКИОТ ПРОТЕКЦИОНИЗАМ ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛНА ЕКОНОМСКА КРИЗА.....	216
19.	Prof PhD Ognyana Stoichkova ANALISIS OF RESEARCH EXPENSES IN BULGARIA AND ES-27.....	224
20.	PhD Sasajkovski Slavejko, Micanovska Ljubica THE IMPORTANCE OF THE REFORMS OF THE PENSION SYSTEM AND THE LABOR MARKET FOR THE GLOBAL COMPETITIVENESS OF THE GERMAN ECONOMY.....	230
21.	Prof. PhD Yakim Kitanov, ENVIRONMENTAL TAXATION IN EUROPEAN UNION.....	241
22.	Ass. Prof PhD Aleksandra Stankovska, Ass. Prof. PhD Atanas Kozarev GLOBALIZATION OF FINANCE.....	252
23.	Ass. Professor, PhD-Violeta Madzova, PhD- Ljupco Davcev THE FINACIAL GLOBALISATION: OPPORTUNITIES AND CHALANGES IN THE PERIOD OF FINANCIAL CRISES.....	260
24.	Проф. Д-р Ристе Темјановски, Асс.Проф. Весна Георгиева Свртинов СОВРЕМЕНИТЕ ФИНАНСИСКИ КРИЗИ ВО ЕРАТА НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА.....	274
25.	Доц.Д-р Зоран Колев СОСТОЈБАТА НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА НА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ И МОЖНОСТИ ЗА НЕЈЗИНА СООДВЕТНА ИНТЕГРАЦИЈА ВО НЕКОЈ ПОГОЛЕМ БЕРЗАНСКИ СИСТЕМ.....	284

26.	Д-р Виолета Мацова, Д-р Љупчо Давчев РЕЈТИНГ АГЕНЦИИТЕ И ПОТРЕБАТА ОД РЕГУЛАТОРНА ИНТЕРВЕНЦИЈА.....	299
27.	Assist. professor Olivera Gjorgieva-Trajkovska, Assist. professor Aleksandar Kostadinovski, Assist. professor Janka Dimitrova, IMPLEMENTATION OF GLOBAL IFRS IN THE NATIONAL ACCOUNTING REGULATIONS, WITH SPECIAL REFERENCE TO MACEDONIA.....	309
28.	Проф. Д-р Лидија Наумовска, доц. д-р Билјана Андреска Богдановска, м-р Даница Скрческа КВАЛИТЕТОТ НА ЖИВОТОТ НА ВРАБОТЕНИТЕ И НИВНИОТ МОТИВ ЗА ПОСТИГНУВАЊЕ.....	323
29.	Доц. д-р Елизабета Стамевска, Европски универзитет Република Македонија ВЛИЈАНИЕТО НА ОПШТЕСТВЕНИТЕ ПРОМЕНИ ВРЗ КОРПОРАТИВНОТО УПРАВУВАЊЕ ВО ТРАНЗИЦИСКИТЕ ЗЕМЈИ.....	337
30.	Д-р Ристо Фотов, д-р Круме Николоски, м-р Катерина Фотова ЕФЕКТИТЕ ОД ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА НА СВЕТОТ ШТО СЕ МЕНУВА.....	346
31.	Prof. Riste Temjanovski, Assist.Prof. Vesna Georgieva Svrtinov, CREATIVE AND CULTURE ENTREPRENEURSHIP IN GLOBAL BUSINESS WORLD.....	355
32.	М-р Емануела Есмерова, ЕМОЦИОНАЛНАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА И ЛИДЕРСТВОТО – ПРЕДИЗВИК ЗА ПРОМЕНИТЕ ВО ГЛОБАЛНОТО ОПШЕСТВО.....	364
33.	М-р Иван Игњатов, ПРОЦЕСИТЕ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И ПРИБЛИЖУВАЊЕ НА ЗЕМЈИТЕ КАНДИДАТИ И ПОТЕНЦИЈАЛНИ КАНДИДАТИ ЗА ЧЛЕНСТВО ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА ПРЕКУ ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ПОМОШТА ОД ИНСТРУМЕНТОТ ЗА ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ (ИПА).....	373
34.	Проф. д-р Алекса Стаменковски ДИРЕКТНИОТ МАРКЕТИНГ ГЛОБАЛЕН ПРЕДИЗВИК.....	388
35.	Проф. д-р Савица Димитриеска , доц. д-р Далиборка Блажеска МЕНАЦИРАЊЕ НА ЛУКСУЗНИТЕ БРЕНДОВИ ВО СВЕТОТ КОЈ БРГУ СЕ МЕНУВА.....	401
36.	Доц. д-р Драган Павловиќ-Латас, м-р Тања Крстева ИНФОРМАЦИИТЕ ГО СОЗДАВААТ ГЛОБАЛНОТО ОПШТЕСТВО.....	410
37.	Проф. д-р Трајко Мицески, доцент д-р Силвана Пашовска, ГЛОБАЛНА МАРКЕТИНГ КОНКУРЕНЦИЈА.....	420

38.	М-р Тања Крстева, проф. д-р Драган Павловиќ-Латас ПРАКТИКАТА НА ГЛОБАЛНИОТ МАРКЕТИНГ	435
39.	Доц. д-р Силвана Пашовска, д-р Трајко Мицески, ПОГЛЕДИ КОН ПОДОБРУВАЊЕ НА САТИСФАКЦИЈАТА НА ПОТРОШУВАЧИТЕ НА НАЦИОНАЛНО И ГЛОБАЛНО НИВО	444
40.	PhD Danco Arsov THE IMPORTANCE OF A COUNTRY'S BRAND ON THE GLOBAL SCENE.....	460
41.	М-р Мирослав Митровски ВЛИЈАНИЕТО НА МЕЃУНАРОДНИТЕ ФИНАНСИСКИ ТРАНСФЕРИ ВРЗ ГЛОБАЛНИТЕ ПРОМЕНИ.....	467
42.	Јасмина Мишоска, ВЛИЈАНИЕТО НА ВИРАЛНИОТ МАРКЕТИНГ ВРЗ ГЛОБАЛНИТЕ ПРОМЕНИ.....	478
43.	Vladimir Todorović, NEOLIBERALNA EKONOMIJA KAO UZROČNIK KRIZE U NACIONALNOJ BEZBEDNOSTI.....	487
44.	Д-р Александар Главинов, д-р Ненад Танески, д-р Драге Петрески, ПРОЦЕНКА НА ШТЕТИ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИ И ДРУГИ НЕПОГОДИ – ПОПЛАВИ.....	499
45.	PhD Andrej Iliev, PhD Drage Petreski, MA Dragan Gjurgevski EURO-ATLANTIC INTEGRATION IN SEE TROUGH REGIONAL COOPERATION.....	509
46.	Д-р Драге ПЕТРЕСКИ, д-р Елениор Николов, Д-р Александар Главинов КОНФЛИКТИТЕ – ПОМЕЃУ ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ИНТЕРЕСИТЕ....	518
47.	Д-р Ирена Андрееска, Комерцијална банка АД Скопје, Република Македонија ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА, ФЕНОМЕНОТ НА СИРОМАШТИЈА И БЕЗБЕДНОСТА ВО СОВРЕМЕНИОТ СВЕТ.....	531
48.	Jelena Ružić POSLEDICE KRIZE SA ASPEKTA EKOLOSKE BEZBEDNOSTI.....	541
49.	Ljupco Levkovski, Metodija Dojcinovski, ADAPTATION OF NATIONAL SECURITY SYSTEMS IN CONDITIONS OF GLOBAL SOCIETY CHANGES.....	560
50.	Д-р Ненад Танески, ГЛОБАЛНОТО ИСЛАМСКО ДВИЖЕЊЕ И НЕГОВОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ СОВРЕМЕНИТЕ ДЕМОКРАТСКИ ДРЖАВИ.....	572
51.	Проф. Д-р Стојан Славески, Проф. Д-р Борис Мургоски, ИСТОРИСКИ КОРЕНИ НА БЕЗБЕДНОСНИОТ СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	583

52.	Проф. д-р Стојан Кузев, МАКЕДОНСКИОТ НАЦИОНАЛЕН ОДБРАНБЕН И БЕЗБЕДНОСЕН СИСТЕМ И ГЛОБАЛНИТЕ ОПШТЕСТВЕНИ ПРОМЕНИ.....	599
53.	M.Sc Nadica Stoilova M.Sc Filimena Lazarevska MACEDONIAN AND EU SECURITY SYSTEMS DURING GLOBAL SOCIAL CHANGES.....	613
54.	Драган Горгиев, ИНТЕРАКЦИЈАТА ПОМЕЃУ ПРАВОТО НА ЕУ, ПРАВАТА НА ЗЕМЈИТЕ ЧЛЕНКИ И ПРАВАТА НА ЗЕМЈИТЕ - КАНДИДАТИ ЗА ЧЛЕНКИ.....	619
55.	Проф. д-р Слободанка Тодороска-Ѓурчевска, СОЦИОЛОШКИТЕ И СОЦИЈАЛНИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА СТОРИТЕЛИТЕ НА СЕКСУАЛНИ ДЕЛИКТИ.....	631
56.	Filimena lazarevska, Nadica Stoilova, HUMAN TRAFFICKING IN REPUBLIC OF MACEDONIA (2007-2011).....	642
57.	Марковски Миха, МОДЕЛОТ НА ПОЛИЦИСКО РАБОТЕЊЕ НА БЕЗБЕДНОСЕН РЕОН ВО ПС од ОН-КИЧЕВО.....	654
58.	Алберт Садиковски, АКТУЕЛНИ СОСТОЈБИ ВО ПРЕВЕНЦИЈАТА И РЕПРЕСИЈАТА НА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	671
59.	Перо Стојчев, СООБРАЌАЈНИОТ КРИМИНАЛИТЕТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА – АКТУЕЛНИ СОСТОЈБИ И ПРЕДИЗВИЦИ.....	683
60.	Слободанка Павлова КРИМИНАЛИСТИЧКИ АСПЕКТИ КАЈ КОМПЈУТЕРСКИОТ КРИМИНАЛИТЕТ.....	695
61.	Јован Стојановски ПРИВАТНАТА БЕЗБЕДНОСТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД АСПЕКТ НА НЕЈЗИНА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ВО ГРАДОТ РАДОВИШ.....	707
62.	Златко Ристов ОТКРИВАЊЕ, РАЗЈАСНУВАЊЕ И СПРЕЧУВАЊЕ НА КРИВИЧНОТО ДЕЛО "КРАЖБА" НА ПОДРАЧЈЕТО НА РАДОВИШ.....	717
63.	Доц.д-р Ивица Максимоски ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ.....	729

ADAPTATION OF NATIONAL SECURITY SYSTEMS IN CONDITIONS OF GLOBAL SOCIETY CHANGES

Abstract: The globalization process is not a matter of choice and it cannot be stopped, it goes on continuously and leaves no one indifferent and neutral. Whether we admit it or not, we are all part of the whole globalization processes and in that way we are all included in the global system.

Today's environment is characterized by big and dynamic changes where the globalization influence is evident, and the consequences are numerous. The global society changes contribute towards the complexity and amplitude of the contemporary undermining of security, and in this framework due to the reciprocity influence, it becomes more and more difficult to look at the security threats simply like internal and exterior. That is to say, the threats which happen inside the country can cross the inside borders and become international and vice versa.

The security system of the Republic of Macedonia is established as a function of the country and the wider society which protects the vital values. The theoretical creation and building of the security in the country means its drafting, normative-legal establishment and institutionalizing in order to create a functional security system. On the other hand, the practical functioning of the established security system is a completely different issue, which should say whether the established system is capable of existing as a security practice in conditions of rapid society changes.

The society development in general and the continuing globalization process bring changes in the country's security itself. That is why, the security system is defined as basic aspect of the country's constitution and as inseparable, integral part it is necessary for it to be adaptable towards the general social, economical and political processes, and also in function for protection and improvement of the values brought by the new changes.

The parameters of the borders of the national security towards the globalization should be established on national basis in which the countries pay attention to the wider i.e. global values, crossing the narrow national framework including: strengthening of the rule of law, law implementation, complete involvement of the institutions in the system etc.

Keywords: globalization, security system, threats, society changes.

д-р Методија Дојчиновски, полковник
Редовен професор на Воената академија „Генерал Михаило
Апостолски,, -Скопје
Email: m_dojcinovski@yahoo.com

м-р Љупчо Левковки
Асистент на Воената академија „Генерал Михаило Апостолски,, -Скопје
Email: ljupcio22@hotmail.com

АДАПТАЦИЈАТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ БЕЗБЕДНОСНИ СИСТЕМИ ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛНИ ОПШТЕСТВЕНИ ПРОМЕНИ

Апстракт: Процесот на глобализација не е прашање на избор и истиот не може да се запре, се одвива континуирано и никого не остава рамнодушен и неутрален. Сакаме да признаеме или не, сите ние претставуваме дел од целокупните глобализациски процеси и на тој начин сме вклучени во глобалниот поредок.

Денешното опкружување се карактеризира со големи и динамични промени каде влијанието на глобализацијата е евидентно, а последиците се многубројни. Глобалните општествени промени придонесуваат кон комплексноста и обемноста на современото загрозување на безбедноста, при што во таквата рамка поради реципрочитетното влијание заканите по безбедноста се потешко можат да се разгледуваат единствено како внатрешни и надворешни закани. Имено, внатрешно-државните загрозувања ги преминуваат внатрешните граници и добиваат меѓународни размери и обратно.

Безбедносниот систем на Република Македонија е конституиран како функција на државата и поширокото општество со кој се штитат виталните вредности. Теоретското осмислување и градење на безбедносната нишка во државата значи нејзино конципирање, нормативно-правно уредување и институционализирање во насока на создавање на функционален безбедносен систем. Од друга страна пак, практичното функционирање на воспоставениот безбедносен систем е сосема друго прашање, кое треба да даде одговор дали воспоставениот систем е способен да егзистира како безбедносна практика во услови на брзи општествени промени.

Развојот на општеството во целина и континуираниот глобализациски процес со себе носат промени и во заканите по безбедноста на државата. Токму затоа, безбедносниот систем дефиниран како базична нишка на државното уредување, и како неделив и интегрален дел,

неопходно потребно е да биде адаптивен кон целокупните општествено-економски и политички процеси, а во функција на заштита и унапредување на вредностите кои ги носат новите промени.

Параметрите на границите на националната безбедност кон глобализацијата треба да се постават на национална основа во која државите водат сметка за пошироките, односно глобални вредности, преминувајќи ги тесните национални рамки вклучувајќи: зајакнување на владеење на правото, спроведување на законите, целосна вклученост на институциите на системот и сл.

Клучни зборови: глобализација, безбедносен систем, закани, загрозувања, општествени промени

ВОВЕД

Во фокусот на трудот се направени обиди за разработка на системот за национална безбедност на Република Македонија, неговата правна, институционална рамка и цели како и потребата од промени и адаптација на истиот во услови на глобални промени.

Системот за национална безбедност е насочен кон одржување на стабилноста на земјата

со користење на економски, дипломатски, безбедносни и политички средства. Системот за национална безбедност е способност да се сочува физичкиот и територијалниот интегритет на земјата, да се одржуваат економски односи со другите земји во светот на рационални основи, да се сочуваат институциите и да се отстранат закани од надвор и од разни видови на криминал, тероризам и да се контролираат границите. Заканите по безбедноста на земјата опфаќаат не само класични непријатели како што можат да бидат некои странски држави, туку тие можат да бидат и недржавни актери, нарко картели, мултинационални компании и невладини организации, како и природни несреќи кои предизвикуваат нарушување на околината.

Етиологијата на глобалните процеси се идентификува низ судирите на интерес, културата и цивилизациската нерамнотежа, појавата на тероризмот, екстремизмот, организираниот криминал, заканите со оружје за масовно уништување како и глобалните откритија со тешки последици, меѓу кои како позначајни се: сиромаштијата, ниските економски ресурси, појавата на дискриминација, социјалните неправди и сл. Клучните предизвици кои можат да имаат сериозни импликации за националната безбедност во услови на големи и динамични промени може да се согледаат со правната и

институционална поставеност на безбедносните системи како и нивната подготвеност за адаптирање на промените кои го движат светот.

ПРАВНА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА НА БЕЗБЕДНОСНИОТ СЕКТОР НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Државите користејќи го правото на остварување на сопствените витални и други интереси, правното уредување на безбедносната област има посебен интерес за секоја држава одделно. Секако, правното уредување на општествените односи врзани за безбедноста на земјата претставува основна претпоставка за успешно организирање и функционирање на системот за безбедност во смисла дека правото во тој случај се јавува како основна претпоставка за ефикасноста на тој систем, но и како граница за дејствување на конкретниот безбедносен систем. Остварувањето на националните интереси во областа на безбедноста и функциите на безбедносниот систем на Република Македонија се засновани и почиваат на нормите на највисокиот правен акт-Уставот (преку утврдените темелни вредности на уставниот поредок и преку соодветните институции кои се должни да се грижат за безбедноста), но и врз одделни системски закони и подзаконски акти, како и во останатите документи кои се однесуваат на безбедноста и одбраната на државата, од кои поголемиот дел се донесени како прилагодување на нашиот безбедносен систем спрема глобалниот безбедносен систем на Европската Унија и НАТО. Дел од тие документи се:

- **Стратегија за одбрана на РМ од 1998 година**³⁵⁷ каде се употребуваат термините опасности и извори на загрозувања, за прв пат проценката на ризиците и заканите по националната безбедност беше јавно публикувана;
- **Национална концепција за безбедност и одбрана;**³⁵⁸
- **Декларација за подршката на стратегиските интереси на РМ** (Ноември 2004 год.);
- **Стратегија за национална безбедност;**
- **Стратегиски одбрамбен преглед** (Политичка рамка, Октомври 2003 год.), **Стратегиски одбрамбен преглед 3-та фаза за трансформација на одбраната на Армијата на РМ** (Мај 2004) и други.³⁵⁹

³⁵⁷ Стратегија за одбрана на РМ, Службен весник на РМ бр. 8/92

³⁵⁸ Национална концепција за безбедност и одбрана, Службен весник на РМ бр. 40/2003

³⁵⁹ Ј.Спасески, М.Николовски, С.Герасимов, "Безбедносни системи-Прилог кон учењето за безбедносните системи", Универзитет Св.Климент Охридски-Битола, Факултет за Безбедност-Скопје, Скопје 2010, стр.28

Шема 1. Конститутивни елементи на безбедносниот систем на РМ

Нормативната рамка за безбедносниот систем произлегува од јасно дефинираните политички насоки, стратегии и концепции, односно од утврдените политики од страна на носителите на власт во државата.

Согласно ова, кога правилата за вршење на државната власт се поставени на основа на правото и кога границите за вршење на таа власт се наоѓаат првенствено во уставниот акт, законите и другите прописи, донесени врз основа на правото и во склад со него, тогаш се вели дека државата е

организирана според начелата на правната држава.³⁶⁰ Нормативната рамка со која се дефинираат надлежностите, организациската поставеност како и функционирањето на безбедносниот систем воопшто, се карактеризира со постоење на посебен правен режим кои е иманентен на посебниот карактер на институциите кои по својата природа спаѓаат во тој систем. Суштински, како државен апарат кој има овластување за примена на законска присила, безбедносниот сектор претставува составен и нераскинлив дел од системот на државната управа.³⁶¹ Покрај ова, безбедносниот систем функционира во рамките на еден поширок општествен систем во којшто истовремено функционираат политичкиот, социјалниот, економскиот како и останатите системи на општественото живеење, кои функционираат за општото добро на системот и луѓето, нивните норми, вредности и материјални добра.

Како посебна управна област, за безбедносниот сектор важат нормите на општиот управно-правен режим, но секако и бројни норми кои се дел од посебните правни режими. Од правен аспект посебниот правен режим се гради преку посебни и специјални закони (*lex specialis*), на тој начин што се прават поинакви законски решенија кои отстапуваат од општиот законски режим, односно од режимот кој е воспоставен со општите закони (*legi generali*). Кога тоа не е случај, тогаш важат правилата на општиот закон (*lex specialis derogate legi generali*). Практично, кога некои служби од безбедносниот систем, пр. полицијата имаат посебно правно уредување (пр.сузбивање на организиран криминал или тероризам) тогаш се доаѓа до нов степен на посебност, односно до нешто што условно може да се нарече *lex specialisimus*, и тогаш најпрвин се применува специјалниот потоа посебниот и на крај општиот режим. Примената и прашањето за односот на општиот, посебниот и специјалниот режим, секако имаат свое значење и за функционирањето на безбедносниот систем во Република Македонија и во основа ја покажува сета комплексност на таа дејност, обвиткана со потребата од рамнотежа помеѓу законската примена на сила и почитувањето на човековите слободи и права, а со крајна цел остварување на безбедноста на државата и поединецот. За безбедносниот систем како посебна управна област, важат одредбите од Уставот кои се однесуваат на државната управа и нејзиното функционирање, меѓутоа Уставот на Република Македонија за одбрамбено-безбедносната област како сегмент од системот на власт во Република Македонија содржи само начелни одредби, додека нејзиното остварување, функциите, надлежностите и организацијата се уредени со посебно закони. Единствено, Глава VII од Уставот:³⁶² "Одбрана на

³⁶⁰ A.Savič i Lj. Stajič, "Osnovi civilne bezbednost", Fakultet za pravne I poslovne studije Novi Sad, 2006g.str.224-225

³⁶¹ Timothy Edmunds, "Security sector reform in transforming societies:Croatia,serbia and Montenegro", Manchester: Manchester University Press,2007, 23

³⁶² Устав на РМ, Службен весник на РМ бр. 52/1991

Републиката, воената и вонредната состојба" утврдува дека: Одбраната на Република Македонија е уставно право и должност на секој граѓанин, додека пак вооружените сили го штитат територијалниот интегритет и суверенитет на Републиката, како и одбраната на Републиката се уредува со закон што се донесува со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број пратеници. Оттука, со ваквата уставна нормираност исклучиво на вооружените сили на Република Македонија како сегмент на безбедносниот сектор, без притоа да се постават основите на полициската организација и разузнавачко-безбедносната заедница, вклучително и демократската и цивилната контрола на виделина го поставува прашањето Дали одбраната е поширока и позначајна функција од безбедноста или тие се еднакви, особено ако се има во предвид дека одбраната е во функција на безбедноста? Во одговор на поставеното прашање тргнуваме од фактот дека безбедносниот сектор во Република Македонија е логична последица на уставно воспоставениот систем за организација на власта каде Уставот само рамковно ги определува надлежностите на одделни носители на власта во сферата на одбраната и безбедноста и со тоа ги поставува границите на нивното дејствување и координација. Меѓутоа, освен уставните норми, правната рамка за безбедносниот сектор е збогатена со повеќе закони од општиот и посебниот, односно специјалниот правен режим кои се однесуваат на одбрамбено-безбедносната сфера во Република Македонија. Во оваа насока, во основата на законската регулатива се наоѓаат одредбите од Законот за државни службеници³⁶³ и Законот за организација и работа на органите на државната управа³⁶⁴ според кои органите на државната управа како дел од извршната власт се основаат во областите и подрачјата кои се од значење за вршење на функциите на државата и за ефикасно остварување на правата и должностите на граѓаните и правните лица. Покрај овие закони кои го сочинуваат општиот правен режим важен за општото правно уредување на безбедносниот сектор, останатата правна рамка е сочинета од повеќе *lex specialis* закони како: Законот за полиција,³⁶⁵ Закон за внатрешни работи (вон сила),³⁶⁶ Закон за финансиска полиција,³⁶⁷ Закон за детективска дејност,³⁶⁸ Закон за Агенција за разузнавање,³⁶⁹ Закон за кривична постапка,³⁷⁰ Кривичен законик,³⁷¹ Закон за следење на комуникациите,³⁷² Закон за царина

³⁶³ Закон за државни службеници, Службен весник на РМ бр. 59/2000

³⁶⁴ Законот за организација и работа на органите на државната управа, Службен весник на РМ бр. 58/2000

³⁶⁵ Закон за полиција, Службен весник на РМ бр. 114/06

³⁶⁶ Закон за внатрешни работи, Службен весник на РМ бр. 19/04

³⁶⁷ Закон за финансиска полиција, Службен весник на РМ бр. 55/2007

³⁶⁸ Закон за детективска дејност, Службен весник на РМ бр. 80/1999

³⁶⁹ Закон за Агенција за разузнавање, Службен весник на РМ бр. 19/1995

³⁷⁰ Закон за кривична постапка, Службен весник на РМ бр. 150/210

³⁷¹ Кривичен законик, Службен весник на РМ бр. 37/1996

(вон сила денешен Закон за царинска управа ³⁷³)³⁷⁴ и други закони и подзаконски акти.

Институциите кои спаѓаат во безбедносниот сектор на Република Македонија во рамките на системот на поделба на власта, условно можат да се поделат на според следниве критериуми: а) Вршење на работи од областа на одбраната и безбедноста, поседување на посебни овластувања и легитимации за вршење на дејноста и б) остварување безбедносен менаџмент и демократска контрола над безбедносниот сектор. Тргувајќи од овие критериуми во рамките на извршната власт во Република Македонија структурата на безбедносниот сектор ја сочинуваат следниве институции:

- **Темелни институции на безбедносниот сектор: Министерство за внатрешни работи** (Управата за безбедност и контраразузнавање и Бирото за јавна безбедност) и **Министерството за одбрана** (Армијата на Република Македонија, Воената служба за безбедност и разузнавање, Воена полиција, Секција Г-2 и цивилна одбрана). Тргувајќи од биефалниот карактер на извршната власт на Република Македонија, клучна безбедносна институција претставува и Агенцијата за разузнавање.
- **Останати државни милитаризирани институции: Министерство за финансии** (Царинската управа, Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам и Управата за финансиска полиција); **Министерство за надворени работи** (Секторот за безбедност и информатика, Директорат за политичко-безбедносна соработка и мултилатерални односи) и **Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство** (Шумска полиција). Секако, како дел од извршната власт со посебни ингириенции во областа на безбедносниот сектор се јавуваат и следниве **самостојни органи на Владата**: Центар за управување со кризи, Дирекција за безбедност на класифицирани информации, Дирекција за заштита и спасување, Дирекција за радијациона сигурност и Националниот координативен центар за гранично управување.
- **Институции за безбедносен менаџмент и надзор, вклучително и демократска и цивилна контрола над безбедносниот сектор** се витален дел од безбедносниот сектор во Република Македонија и тие се лоцирани во Собранието (работни тела на Собранието од областа на одбраната и безбедноста и Народниот правобранител), Владата на Република Македонија, Претседателот на Републиката, невладиниот (граѓанскиот) сектор и епистемолошката заедница. Тука влегуваат и **институциите одговорни за спроведување на владеење на**

³⁷² Закон за следење на комуникациите, Службен весник на РМ бр. 121/2006

³⁷³ Закон за царинската управа, Службен весник на РМ, бр. 46/2004

³⁷⁴ Закон за царина, Службен весник на РМ бр. 46/2004

правото (Министерство за правда, Судски систем, Јавно обвинителство, Систем за извршување на санкции и др.)

- **Институции кои ја сочинуваат приватната безбедност во Република Македонија** се јавуваат како: Комората за обезбедување на лица и имот на Република Македонија (Агенции за обезбедување на лица и имот), Агенции за детективска дејност и приватните компании кои се занимаваат со продажба на оружје и муниција.

ГЛОБАЛНИТЕ ПРОМЕНИ И НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Како што е споменато, ниту една држава во светот, ниту едно парче земјината топка ниту еден човек на планетата не се безбедни како резултат на глобализациските процеси и последиците од човековата активност.

Глобализациските процеси претставуваат движења кои, имајќи ги како последица научно-технолошкиот развој и унапредувањето на модерниот свет, придонесоа за пореметување на планетарниот мир и стабилност како и поларизација на светот. Глобалната меѓународна политика, нерамномерниот економски развој, силната поларизација помеѓу светската популација и етничките групи, влијанието на западните демократии, големите недоразбирања и нетолеранцијата, доведоа до глобални промени со огромни влијанија и последици кон националната безбедност на државите. Во современото општество се јавуваат голем број на различни загрозувања кои во поголема или помала мера ја загрозуваат безбедноста на секоја држава или поедини нејзини делови со што го спречуваат и нормалното функционирање како на поединци од државата така и на државните институции и органи воопшто. Така, влијанијата на светската сцена и глобалните промени се рефлектираат врз државите, а особено врз виталните интереси и зачувувањето и одржувањето на безбедноста. Токму поради таа причина постојат разни видови на системи на безбедност кои имаат за цел да обезбедат непречено остварување на функциите на државата кои се насочени кон заштита на државниот суверенитет, интегритетот на државата, нејзината независност како и заштитата и унапредувањето на човековите права и слободи и уставното уредување на државата. Еден од разните системи на безбедност е и системот на национална безбедност кој то со својата структура и функционирање е насочен кон спречување на разни видови на загрозувања кои што можат да бидат од најразличен карактер и кои што меѓусебно се разликуваат по својата природа, начинот на делување како и штетите кои ги предизвикуваат и нанесуваат на општеството.

Глобализациските промени пропратени со опасности од асиметрични закани, посебно од тероризмот, за меѓународната заедница претставува сеуште нејасна и непотврдена одредница, која за жал многу брзо инспирира потреба за истражување на однесувањата на поединци, групи, организации,

па секако и на цели системи. Така, последиците се огледаат во масовното користење на формите на глобалните невооружени влијанија врз безбедноста кои се однесуваат на употреба на неконвенционални средства за војување, субверзивна и пресвртничка дејност, политичка индоктринација, вештачко создавање општествени кризи и сл.

Во оваа насока, остварувањето на националната безбедност може да биде многу опасно доколку отворено се пристапи кон решавањето на проблемите со оружје. Особено значајни аспекти во спротивставувањето на поддршката на асиметричните закани треба да се бараат во формите за кои секојдневно носителите на истите не мируваат, а секако се однесуваат на промени, реформи со цел адаптација на националните безбедносни системи во услови на глобални општествени промени.

РАЗВОЈ И УНАПРЕДУВАЊЕ НА ПОСТОЕЧКАТА ПРАВНА РАМКА ЗА УСПЕШНО ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА БЕЗБЕДНОСНИОТ СИСТЕМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Според Уставот, создавањето, развојот и остварувањето на надлежностите на институциите во системот на парламентарна демократија во Република Македонија е во функција на подобрување на животот на граѓаните и унапредување на демократијата како облик на владеење. Тоа е последица на потребата од развивање на демократијата како основна црта на новите елити или новите демократии кои го сочинуваат крвниот македонски политички плурализам воспоставен по напуштањето на претходниот еднопартиски и тоталитарен режим. Имено, формирањето на институциите на системот кај нас се одвиваше со евидентна изразена граѓанска поддршка на првите повеќепартиски избори за независност на нашата држава и во рамки на уставно воспоставениот систем на поделба на власта. Оттука и првичната перцепција се засноваше на фактот дека од формално-правен и институционален аспект постои целосна демократија која ќе овозможи идна европеизација на државата. Меѓутоа, длабоката анализа на овие процеси од денешен аспект, особено од аспект на остварување на безбедносната функција на безбедносниот систем, покажува дела во организацијата и функционирањето на политичките институции се кријат суштински недостатоци и деформитети како помеѓу носителите на моќ во општеството, така и помеѓу нив и граѓаните. Сето тоа влијаеше на нормалното функционирање на државата како и остварувањето на безбедносната функција.

Секако, основната препорака би можеле да ја формулираме како потреба од развивање на постоечкиот или градење на нов безбедносен систем со јасно утврдена организација и поставеност на безбедносните институции во системот на власт, како предуслов за остварување на целите на системот на национална безбедност и почитување на основните слободи и

права на човекот и граѓанинот. Изградбата на нов безбедносен модел мора да биде комплементарен на европските демократски стандарди и принципи кои се имплементирани во земјите со долгогодишна парламентарна демократија и адаптивен на на промените во општеството и опкружувањето. Развојот и унапредувањето на постоечката правна рамка треба да подразбере основа со која ќе се овозможи позицијата на безбедносниот сектор и остварување на надлежностите на на политичките институции да биде во функција на вистинските безбедносни потреби во современиот амбиент на социоекономски општествени услови. Во рамките на развојот и унапредувањето на правниот сегмент од безбедносниот систем ќе се овозможи неговото функционирање да биде втемелено врз принципите на владеење на правото во областа на полицијата, одбраната и разузнавачко-безбедносната заедница, деполитизација и депатртизација на полицијата и сл. Понатаму, оваа одредба своја конкретизација ќе има во одделните закони за организација и функционирање на безбедносните и разузнавачките служби, кои ќе се засноваат на начелата на уставност и законитост, почитувањето на основните слободи и права на граѓанинот, политичкиот плурализам, системот на организација на власта и ратификуваните меѓународни договори. Оттука, секако произлегува и клучната улога на Собранието како носител на законите, кое преку законодавната надлежност е вклучено во воспоставувањето на правната рамка за организација и делокруг на институциите на безбедносниот сектор. Имено, единствен сигурен пристап за надминување и прилагодување на националните безбедносни системи во услови на глобални промени, е воспоставување на концизна уставна рамка за институциите на безбедносниот сектор, која понатаму ќе биде имплементирана во одделни системски закони.

РАЗВОЈ И РЕФОРМИРАЊЕ НА СИСТЕМОТ ЗА НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Појдовна основа за доградба на системот за безбедност на Република Македонија треба во прв ред да претставува неговото дефинирање, како и дефинирањето на одделните поими кои ќе го чинат тој систем. Тргувајќи од уставното уредување на нашата држава, под безбедносен систем во Република Македонија треба да се подразбере состојба на мир, владеење на правото, економска стабилност, социјална сигурност и заштита на животната средина и на вредностите на општеството и граѓаните.

Во Република Македонија досега се направени низа конкретни чекори за реформи во безбедносниот сектор. Искуствата покажуваат дека реформите на вака чувствителни сектори, претставува едно од најкомплексните прашања, особено во земјите во транзиција па поради тоа се отвора простор за постојана елаборација и чекори за натамошни

подобрувања и усовршувања со цел адаптација и прилагодување на ваквиот витален сектор за државата кон глобалните промени и опкружувања. Имено, при реформирањето на ваквиот систем секако во предвид мора да се имаат целите, интересите и националните карактеристики на земјата што ја исклучува можноста за било каков унифициран модел на реформирање. Понатаму, реформите не треба, но и не можат да се спроведуваат на унифициран и механички начин, напротив истите треба да се модифицираат и да се прилагодат на политиката и на интересите за национална безбедност на земјата, а од друга страна пак треба да создаваат и развиваат нови патишта кон демократијата кои се услов за евроатланските интеграции кон кои се стреми нашата држава. Затоа, сметаме дека секое унифицирање и неприспособување на веќе утврдени мерки и активности кон глобалното опкружување воопшто и кон националните интереси на земјата би било погрешно и би можело да доведе до неуспех на реформите, а со тоа и нефункционирање на безбедносниот сектор. Како предуслов за успех на реформите е да се препознае потребата од примена на прифатлив концепт со што генералните препораки и насоки за реформирање ќе бидат прилагодени кон посебностите карактеристиките на државата, односно реформите да бидат дел од една поширока општествена рамка.

ЗАКЛУЧОК

Комплексноста од глобализациските процеси претставува огромен проблем за националните безбедносни системи. Придобивките од процесот на остварување на демократски развој е проследено со засилено влијание и притисок од надворешни, глобални процеси кои на момент ја влошуваат општата безбедносна состојба и доведуваат до испаничена и избежувана реакција на општестватам државните раководства, институциите, етничките групи па дури и поединци.

Важно е да се напомене дека за успешно функционирање на националниот безбедносен систем потребно и значајно е постоењето на макроорганизација, микроорганизација, хоризонтална организација и вертикална организација, кои што ќе обезбедат негов подобар и побрз развој, ефикасност, трајност, организираност и непречено делување и остварување на своите цели, а секако сето ова ќе придонесе да биде адаптивен на глобалните промени. Во оваа насока република Македонија треба да биде насочена кон градење на систем на национална безбедност кој ќе биде погоден, ефикасен, компактивен и адаптивен до таа мера што секој граѓанин кој што е дел од заедницата ќе се чувствува сигурен, обезбеден и слободен во остварувањето на своите права и интереси загарантирано со Уставот, законите и голем број на меѓународни документи. На крајот, секако Македонија како и сите останати земји во светот, без разлика на степенот на

развиеност, политичката и воената ситуираност и национален состав, мора трајно да организира, одржува и развива систем на одбрана, безбедност и заштита кој ќе биде компактибилен на глобалните промени, а ќе биде гаранција за мирен општествен развој.

Користена литература

1. Стратегија за одбрана на РМ, Службен весник на РМ бр. 8/1992;
2. Ј.Спасески, М.Николовски, С.Герасимов, "Безбедносни системи-Прилог кон учењето за безбедносните системи", Универзитет Св.Климент Охридски-Битола, Факултет за Безбедност-Скопје, Скопје 2010 стр.28;
3. Устав на РМ, Службен весник на РМ бр. 52/1991;
4. Закон за државни службеници, Службен весник на РМ бр.59/2000;
5. Законот за организација и работа на органите на државната управа, Службен весник на РМ бр. 58/2000;
6. Закон за полиција, Службен весник на РМ бр. 114/2006
7. Закон за внатрешни работи, Службен весник на РМ бр. 19/2006;
8. Закон за финансиска полиција, Службен весник на РМ бр. 55/2007;
9. Закон за детективска дејност, Службен весник на РМ бр. 80/1999
10. Закон за Агенција за разузнавање, Службен весник на РМ бр. 19/1995
11. Закон за кривична постапка, Службен весник на РМ бр. 150/2010;
12. Кривичен законик, Службен весник на РМ бр. 37/1996;
13. Закон за следење на комуникациите, Службен весник на РМ бр. 121/2006;
14. Закон за царина, Службен весник на РМ бр. 46/2004;
15. Национална концепција за безбедност и одбрана, Службен весник на РМ бр. 40/2003;
16. A.Savič i Lj. Stajič, "Osnovi civilne bezbednost", Fakultet za pravne I poslovne studije Novi Sad, 2006g.str.224-225;
17. Timothy Edmunds, "Security sector reform in transforming societies:Croatia,serbia and Montenegro", Manchester: Manchester University Press,2007, 23;